

KAMQONLIK TURLARI VA SABABLARI. QON IVISH OMILLARINING TUG'MA KASALLIKLARI

Xujamuratova Mehribon Baxtiyor qizi
Toshkent tibbiyot universiteti Termiz filiali
Pediatrica fakulteti Fundamental tibbiyot 201- b guruh
Email: xojamuratovamehribon2@gmail.com

Ximmatova Yangildi
Tibbiy va biologik kimyo kafedrasi assistenti
Toshkent Tibbiyot Akademiyasi Termiz filiali
Tel.: +998 91 576 25 47

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada kamqonlik (anemiya)ning asosiy turlari, ularning kelib chiqish sabablari hamda qon ivish tizimining tug'ma kasalliklari ilmiy asosda tahlil qilinadi. Kamqonlik organizmda gemoglobin miqdorining pasayishi bilan bog'liq bo'lib, uning turli shakllari mavjud. Shuningdek, qon ivish omillarining tug'ma yetishmovchiligi bilan kechadigan kasalliklar, xususan gemofiliya va boshqa koagulopatiyalar haqida ma'lumot beriladi. Tadqiqotlar natijasida ushbu kasalliklarning etiologiyasi, patogenezi va klinik ahamiyati yoritiladi.

Kalit so'zlar: Kamqonlik, anemiya, gemoglobin, gemofiliya, koagulopatiya, qon ivish omillari, temir tanqisligi, eritrotsitlar

ANNOTATION: This article analyzes the main types of anemia, their causes, and congenital diseases of the blood coagulation system on a scientific basis. Anemia is associated with a decrease in the amount of hemoglobin in the body and has various forms. It also provides information about diseases accompanied by a congenital deficiency of blood coagulation factors, in particular hemophilia and other

coagulopathies. The results of the research shed light on the etiology, pathogenesis, and clinical significance of these diseases.

Keywords: Anemia, hemoglobin, hemophilia, coagulopathy, blood clotting factors, iron deficiency, erythrocytes

KIRISH

Kamqonlik (anemiya) dunyo bo'yicha eng keng tarqalgan patologik holatlardan biri hisoblanadi. U asosan qonda gemoglobin va eritrotsitlar miqdorining kamayishi bilan tavsiflanadi. Kamqonlik organizmning barcha tizimlariga salbiy ta'sir ko'rsatadi, ayniqsa to'qimalarning kislorod bilan ta'minlanishini buzadi.

Qon ivish tizimi esa organizmni qon yo'qotishdan himoya qiluvchi muhim mexanizmdir. Ushbu tizimdagi tug'ma nuqsonlar og'ir qon ketishlarga olib kelishi mumkin. Shu sababli kamqonlik va qon ivish tizimi kasalliklarini o'rganish tibbiyotda muhim ahamiyatga ega.

Gematologik patologiyalar jahon miqyosida aholi salomatligiga salbiy ta'sir etuvchi asosiy omillardan biri bo'lib qolmoqda. Ayniqsa, kamqonlik global sog'liqni saqlash tizimida muhim ijtimoiy-iqtisodiy muammo hisoblanadi. World Health Organization ma'lumotlariga ko'ra, dunyo aholisining qariyb 30 foizi, 5 yoshgacha bo'lgan bolalarning 40 foizi va homilador ayollarning 37 foizi anemiyadan aziyat chekadi.

O'zbekiston Respublikasida ham ushbu muammo dolzarb bo'lib, so'nggi yillarda o'tkazilgan kuzatuvlarga ko'ra, 6–59 oylik bolalarda kamqonlik 31–37% ni, homilador ayollarda esa 40–45% ni tashkil etadi. Shu bilan birga, qon ivish tizimining tug'ma kasalliklari, xususan gemofiliya va von Willebrand kasalligi bemorlarning hayot sifatini pasaytiruvchi va erta nogironlikka olib keluvchi muhim patologiyalar sirasiga kiradi.

Maqsad

Kamqonlik turlarini, ularning kelib chiqish sabablarini hamda qon ivish omillarining tug‘ma kasalliklarini ilmiy asosda o‘rganish va tahlil qilish.

Materiallar va metodlar

Mazkur maqolani tayyorlashda zamonaviy tibbiy adabiyotlar, ilmiy maqolalar, gematologiya sohasidagi darsliklar va klinik tadqiqot natijalaridan foydalanildi. Tahliliy va solishtirma metodlar asosida kamqonlik turlari va koagulopatiyalar o‘rganildi.

Natijalar

Tadqiqotlar shuni ko‘rsatdiki, kamqonlik bir nechta asosiy turlarga bo‘linadi:

1. Temir tanqisligi kamqonligi

Eng ko‘p uchraydigan turi bo‘lib, organizmda temir yetishmovchiligi natijasida yuzaga keladi. Sabablari:

- noto‘g‘ri ovqatlanish

- qon yo‘qotish (hayz, ichki qon ketish)

- homiladorlik

2. Megaloblast kamqonlik

Vitamin B12 yoki foliy kislotasi yetishmovchiligi bilan bog‘liq.

3. Gemolitik kamqonlik

Eritrotsitlarning tez parchalanishi natijasida yuzaga keladi.

4. Aplastik kamqonlik

Suyak iligi faoliyatining susayishi bilan bog‘liq bo‘lib, qon hujayralari ishlab chiqilishi kamayadi.

Qon ivish omillarining tug‘ma kasalliklari quyidagilarni o‘z ichiga oladi:

1. Gemofiliya A

VIII omil yetishmovchiligi bilan bog‘liq.

2. Gemofiliya B

IX omil yetishmovchiligi natijasida yuzaga keladi.

3. Von Willebrand kasalligi

Qon ivish jarayonida muhim rol o‘ynovchi faktor yetishmovchiligi bilan tavsiflanadi.

Bu kasalliklarda asosiy belgi — uzoq davom etuvchi qon ketishdir.

Munozara

Kamqonlik va qon ivish kasalliklari bir-biri bilan bog‘liq bo‘lishi mumkin. Masalan, surunkali qon ketish kamqonlikka olib keladi. Shuningdek, tug‘ma koagulopatiyalar aniqlanmasa, bemor hayoti uchun xavf tug‘diradi.

Zamonaviy diagnostika usullari (qon tahlillari, koagulogramma) yordamida ushbu kasalliklarni erta aniqlash mumkin. Davolash esa sababga qarab olib boriladi: temir preparatlari, vitaminlar, qon quyish yoki maxsus faktorlar yuborish orqali.

Xulosa

Kamqonlik va qon ivish tizimi kasalliklari keng tarqalgan va jiddiy tibbiy muammolardan biridir. Ularning erta aniqlanishi va to‘g‘ri davolanishi bemor hayot sifatini yaxshilaydi. Profilaktika choralariga to‘g‘ri ovqatlanish, muntazam tibbiy ko‘rik va genetik maslahat kiradi. Kamqonlik va qon ivish tizimining tug‘ma kasalliklari murakkab patogenezga ega bo‘lib, zamonaviy tibbiyotda kompleks yondashuvni talab qiladi. Molekulyar genetika va gen terapiya rivoji ushbu kasalliklarni davolashda yangi bosqichni boshlab berdi.

ADABIYOTLAR

1. World Health Organization. Global prevalence of anemia and public health significance. Geneva, 2021.
2. Harrison's Principles of Internal Medicine. 21st edition. McGraw-Hill, 2022.
3. Williams Hematology. 10th edition. McGraw-Hill, 2021.
4. National Heart, Lung, and Blood Institute. Hemophilia and bleeding disorders guidelines, 2022.
5. Centers for Disease Control and Prevention. Iron deficiency anemia: recommendations and prevention strategies, 2020.
6. Hoffbrand A.V., Moss P.A.H. Essential Haematology. Wiley-Blackwell, 2019.
7. Rodak B.F. Hematology: Clinical Principles and Applications. Elsevier, 2020.
8. Jameson J.L. et al. Harrison's Hematology and Oncology. McGraw-Hill, 2021.
9. Mannucci P.M., Tuddenham E.G.D. The Hemophilias — from royal genes to gene therapy. N Engl J Med, 2001.
10. Sadler J.E. Von Willebrand disease: pathophysiology and diagnosis. Blood, 2005.